



Psyken har indtag



Foto: Mads Claus Rasmussen/Ritzau Scanpix

Tidligere var det svært at få politikerne til at interessere sig for psykiske lidelser og psykiatri, men sådan er det ikke længere. Emnet er for alvor rykket ind i vores kollektive bevidsthed som noget, vi mærker tæt på – og derfor også i politikernes bevidsthed, lyder det. Der er kommet stemmer i psykiske lidelser.

AF ANNE RANDBY TOFT,
JOURNALIST

get Christiansborg

Fredag 31. august, dagen efter regeringen har fremlagt deres finanslovsfor-slag, træder statsminister Lars Løkke Rasmussen (V) ind på det psykiatriske sygehus i Slagelse. Sammen med sundhedsminister Ellen Trane Nørby (V) skal han besøge de ansatte og patienterne - og pressen er inviteret med. "Vi har tidligere behandlet området stedmoderligt og i stedet haft fokus på det somatiske område, hvor vi gik op i det, der kunne måles og vejes", siger statsministeren til *Sjællandske Medier*, der naturligvis er til stede.

Præcis 21 dage senere står statsministeren i Spejlsalen på Christiansborg med sundhedsminister Ellen Trane Nørby og børne- og socialminister Mai Mercado (K) ved sin side og præsenterer regeringens forslag til en ny psykiatriplan. Statsministeren fortæller pressen, der er mødt talstærkt op, at han er klar til at styrke indsatsen for mennesker, der har det psykisk svært, med en plan med 43 initiativer og 2,1 mia. kroner, der skal fordeles over fire år. Fokus er på hele spektret, fortæller statsministeren - fra de unge, som har det mentalt dårligt, til de danskere, der har svære psykiske diagnoser.

En af dem, der følger psykiatriens udvikling tæt, er Kjeld Møller Pedersen, der er professor i økonomi og politik på sundhedsområdet. Han påpeger, at man skal huske på, at det er valgår, og derfor handler det om at få statsministeren til "at skinne over så mange områder som muligt" - men det ændrer ikke ved, at psykiatrien er kravlet op ad den politiske rangstige, siger han.

- Det er nyt, at partierne over en bred kam profilerer sig på psykiske lidelser. Nu kan man se, alle de førende partier forsøger at profilere sig på at ville gøre noget på psykiatri-området. Selvfølgelig har psykiatrien altid været et politisk anliggende, og alle ved, at det også fyldte noget, da Nyrup var statsminister, af helt personlige årsager, men det er et nyt fænomen, at det fylder så

meget - og så politisk bredt, forklarer Kjeld Møller Pedersen.

Har råbt politikerne op

Regeringen er ikke alene om at ville gøre noget ved psykiske lidelser frem mod det næste folketingsvalg. Socialdemokraternes partiformand Mette Frederiksen har også proklameret i sin tale på årets folkemøde på Bornholm, at "psykisk sårbarhed blandt børn og unge er et af det moderne samfunds største problemer og dermed en af de største opgaver", og partiet kommer også senere på året med et decideret psykiatri-udspil. Dansk Folkeparti vil have en langsigtet psykiatriplan, der virker mere end 10 år. SF har ud over en række konkrete forslag på psykiatri-området også foreslået en 'ro-på-reform', der med 18 forslag gør op med bl.a. stress, dårligt psykisk arbejdsmiljø og støtte til unge, der er plaget af stress, præstationspres og angst. Alternativet har også forslag, der spænder fra stress til alvorlige psykiske lidelser. Bare for at nævne nogle.

Ifølge Kjeld Møller Pedersen er en stor del af forklaringen på, at psykiatrien vinder frem, at organisationerne på psykiatriområdet har været gode til at råbe politikerne op.

- Det er i høj grad lykkedes for dem, inklusiv Dansk Psykolog Forening, at få slået billedet af en forsømt psykiatri fast og dermed også skabe en forståelse for, at der skal findes gode løsninger på området, siger han.

Noget, der kan ramme os alle

I en af de store psykiatriorganisationer, Bedre Psykiatri, sidder generalsekretær Thorstein Theilgaard på sit kontor kun et stenkast fra Christiansborg. Han er ikke i tvivl om, at psykiske lidelser er i bevægelse mod at blive *high politics*.

- Vi kan mærke, at psykisk sygdom er noget, der interesserer partierne bredt og i højere grad end tidligere, og Lars Løkkes tilstedeværelse på området bliver en konkret markør. Hvis det var et perifært emne, så havde det hele

ikke foregået så veltimet og tilrettelagt - uagtet, at vi går ind i et valgår. Det er jeg slet ikke i tvivl om, lyder det fra Thorstein Theilgaard.

Det betyder ikke, at generalsekretæren er tilfreds med den plan, regeringen har lagt frem. Selvom der er gode tiltag, så er regeringens plan underfinansieret, og der mangler især fokus på de mange pårørende til mennesker med psykiske lidelser, mener han.

Men det ændrer ikke ved, at psykiske lidelser de seneste år har fået status som folkesygdom, påpeger han. Bevidstheden om, at næsten hver anden dansker bliver berørt på en eller anden måde som patient eller pårørende, er for alvor trængt ind - både i befolkningen og hos politikerne.

- Der er helt klart en stigende erkendelse af, at psykisk sygdom er en folkesygdom og et område, der berører rigtig mange, og det har politikerne over en bred kam for alvor erkendt. Det skyldes både, at der er mange, der rammes, men også at det på den lange bane er dyrt, når vi ikke tilbyder ordentlig behandling, siger han.

Ikke mere et nicheområde

Sidste år lavede Danmarks Statistik en befolkningsundersøgelse for Bedre Psykiatri, som viste, at 37 % af danskerne mente, at psykiske lidelser var den væsentligste sundhedsudfordring. Dernæst fulgte kræft med 36 %, diabetes med 12 % og hjerteområdet med 5 %. Bedre Psykiatri har ifølge Thorstein Theilgaard igennem de seneste mange år målt på, hvordan psykiske lidelser placerer sig i danskernes bevidsthed - og sidste år var det første gang, at det indtog en førsteplads.

- Hvis man skal sige det lidt ligeud, så har psykiatrien bevæget sig fra at være et lille nicheområde, hvor man også politisk afgrænsede det til at handle om mennesker, der så mærkelige ud og talte med sig selv på gaden, til nu at handle om os alle sammen, siger han.

En af dem, der ofte har lagt arm med politikerne på Christiansborg i forhandlinger om psykiatri, er Bent Hansen, som sidste år gik af som formand for Danske Regioner efter 11 år på formandsposten. Han har selv siddet for bordenden i Danske Regioner i en tid, hvor man har haft travlt med at modernisere psykiatrien og få sektoren væk fra "billedet af asyler, hvor man nærmest indlagde psykisk syge for livet til en mere bred indsats", som han siger. I den forbindelse blev der nedlagt for mange senge, og behandlingen blev flyttet ud, men kom dermed også for langt væk fra hospitalsverdenen. Samtidig var der på Christiansborg et stift sundhedspolitisk fokus på det somatiske område:

- Psykiatrien har igennem tiden været presset af somatikken, hvor der har været fokus på kræftpakker, hjertepakker, udvidet frit-valg, ventetider osv. Det betød, at udvalgte områder i somatikken kom til at fylde rigtig meget, siger han.

Bent Hansen er dog heller ikke i tvivl om, at psykiatrien nu for alvor er rykket frem på den politiske bane. Ifølge ham er der to konkrete ting, der har været med til at skubbe på. For det første har man politisk erkendt, at der er nogle tunge, psykotiske patienter, som kræver nye indsatser og længere indlæggelser og forløb.

- For det andet fylder ikke-psykotiske lidelser som angst, depression og stress efterhånden rigtig meget. Det handler jo om mennesker - dig og mig - der passer deres arbejde, deres hverdag og familie som bliver ramt. De to ting gør, at psykiatrien kalder på mere politisk handling og mere faglighed, siger Bent Hansen.

Spørgsmålet er, om der er stemmer i psykiske lidelser?

- Det er der overhovedet ingen tvivl om, at der er. Når noget kommer så tæt på os, betyder det også noget for os, når vi sætter vores kryds. Vi kender alle sammen nogen, der er i berøring

med psykiatrien på den ene eller anden måde. Hvis ikke i familien, så i vennekredsen. På den måde er det blevet en langt større del af vores kollektive bevidsthed, og derfor betyder psykiatrien også langt mere i politik, end den gjorde tidligere, forklarer Bent Hansen.

Thorstein Theilgaard er enig. I den sammenhæng mener han dog ikke, at det er uvæsentligt, at der især er kommet fokus på, at psykiatrien får flere og flere små patienter med bl.a. angst, spiseforstyrrelser, ADHD og depression. Tal fra Sundhedsstyrelsen



PSYKIATRIPLAN 1 OG 2

I 2014 fremlagde den forrige SR-regering en samlet plan for psykiatrien Ligeværd - nyt fokus for indsatsen for mennesker med psykiske lidelser. Planen endte med en politisk aftale med 2,2 mia. kr. over 4 år med fokus på bl.a. nye faciliteter, flere hænder, nedbringelse af tvang og ventelister.

Den nuværende regering har fremlagt forslag til en ny samlet plan for psykiatrien Vi løfter i fællesskab. Fokus er bl.a. på færre genindlæggelser, nye tilbud til de allermest syge, gratis psykologhjælp til unge og unges mentale mistrivsel.



viser, at antallet af ambulante besøg i børne- og ungespsykiatrien er steget med cirka 50 % fra 2010 til 2016. Samtidig viser tallene fra Den Nationale Sundhedsprofil fra 2017, at næsten hver fjerde unge pige mellem 16 og 24 år har det mentalt dårligt.

- Der har vi det nok alle sammen sådan, at det næsten ikke er til at holde ud. Det kan deres forældre, deres bedsteforældre og andre rundt om dem heller ikke, og det kan man godt afkode

i partiernes strategirum. Men det er ikke det hele. Det handler også om det helt brede, og at det er gået op for både politikerne og befolkningen, at næsten alle familier er berørt på en eller anden vis. Det er ikke en særlig del af samfundet, der rammes. Det er ikke socialgruppe fem, eller hvad man nu har forestillet sig. Det kan ramme alle, uanset hvem man er.

Psykiatri er sværere end kræftområdet

Organisationerne er dog ikke alene om at sætte fokus på de skæbner, der gemmer sig bag ved de mange statistikker om psykiske udfordringer eller deciderede lidelser. Sidste år besluttede dagbladet *Politiken* at lave en storstilet journalistisk kampagne, der handlede om de mange mennesker, der har psykiske lidelser eller er ramt af livet, som artikelserien blev døbt. Dagbladet begrundede kampagnen med, at vores mentale sundhed er tidens allervigtigste emne på sundhedsområdet - 623.000 af os har ifølge Sundhedsstyrelsen dårligt mentalt helbred. Avisen ville på aktivistisk vis have danskerne til at tale om deres mentale sundhed, og flere af avisens ansatte stod selv frem og fortalte om, hvordan de var blevet ramt på forskellig vis.

Avisens sundhedsredaktør Lars Igum Rasmussen mener, at grunden til, at psykiske lidelser og psykiatrien er kommet langt højere op på den politiske dagsorden især skyldes, at området for mental sundhed har fået mere bredde de seneste år.

- Det er regeringens psykiatriplan et godt eksempel på, der har man blandet det hele sammen, så det spænder fra trivselsproblemer, præstationspres, '12-talspigernes' problemer og helt over til de allermest psykisk syge. Politisk set er det klogt, for man gør det for at adressere, at man har en samlet løsning på et samfundsproblem, som vi alle sammen er enige om, er der. Men man kan godt stille spørgsmålet, om den sammenblanding giver mening, siger han og påpeger, at det i det hele



Foto: Mads Claus Rasmussen/Ritzau Scanpix

taget er langt sværere for politikerne at lave løsninger på psykiatrimrådet, end det er på nogle af de andre store sygdomsområder som fx kræft, hvor man har vedtaget en række kræftplaner.

Derfor mener han også, at psykiske lidelser vil have svært ved at få samme politiske status som andre store folkesygdomme.

- Alene af den årsag, at løsningerne ikke ligger lige for, og derfor er det langt sværere at lave politiske resultater på området. Man kan signalere, at man gør en masse, man kan tilføre penge,

men man kan ikke løse problemerne på psykiatrimrådet på samme måde som på kræftområdet, hvor man kunne løse meget ved at samle ekspertisen og købe udstyr. I psykiatrien er løsningerne meget mere komplekse. Det handler selvfølgelig også om sygdom, men det handler i høj grad også om det hele liv og alt det udenom. Det er det, der gør det svært for politikerne, siger Lars Irgum Rasmussen.

Professor Kjeld Møller Pedersen er enig i, at der er sket en "ikke helt uproblematisk sammenblanding" af

trivsel og sygdom. Alligevel mener han, at politikerne er på rette vej, når de følger den første psykiatriplan fra 2014, hvor man tilførte psykiatrien 2,2 mia. kroner over fire år, op med endnu en plan. For psykiatrien har brug for et systematisk løft.

- Det er det, der skal til. Personligt havde jeg hellere set, at man fokuserede på færre tiltag, end de 43, regeringen har spillet ud med, men det er jo netop fordi, man vil imødekomme så mange som muligt. Men det er systematikken, der skal til, siger han. ●